

EIDES

El do d'educar

Reflexions ignasianes
per a educadors
i educadores

Isabel Giménez Beút

EL DO D'EDUCAR
REFLEXIONS IGNASIANES PER A EDUCADORS I EDUCADORES

Isabel Giménez Beút

Introducció: espiritualitat ignasiana per a educadors <i>de Darío Mollá</i>	3
Presentació	7
Educar és servir	10
Educar reconeixent la pròpia limitació	13
Descobrir Déu en l'acció educativa	18
L'educació com a do	20
Annexos per al treball personal i comunitari	26
Notes	32

Isabel Giménez Beút. Llicenciada en Geografia i Història i Teologia. Té els postgraus d'Acompanyament Espiritual, Direcció de Centres i Teologia. Especialista en els Exercicis Espirituals. Educadora en àmbits docents, directius i pastorals. Professora de l'ISCREB. Experiència en acompanyament espiritual i en Exercicis.

AQUESTA PUBLICACIÓ ES DISTRIBUEIX GRATUÏTAMENT.

Col·labora amb Cristianisme i Justícia: Bizum codi 05291
cristianismeijusticia.net/donatius

Edita Cristianisme i Justícia. Roger de Llúria, 13, 08010 Barcelona
+34 93 317 23 38, info@fespinal.com, www.cristianismeijusticia.net
Imprimeix: Ediciones Rondas S.L. Dipòsit Legal: B 5176-2024
ISBN: 978-84-9730-550-1, ISSN: 2014-6531, ISSN (virtual): 2014-6558
Edició: Santi Torres. Traducció: Joan Vacarisas. Correcció: Núria Garcia
Caldés Maquetació: Pilar Rubio Tugas. Març 2024

INTRODUCCIÓ: ESPIRITUALITAT IGNASIANA PER A EDUCADORS

Des dels seus orígens, l'espiritualitat ignasiana ha constituït una font d'il·luminació i sentit per als educadors. N'hi ha prou amb recordar que, a partir d'aquesta espiritualitat, i ja en vida de sant Ignasi de Loiola, van anar naixent institucions educatives, col·legis i universitats en tots aquells llocs del món on s'anava instal·lant la nova Companyia de Jesús. Al mateix temps, s'anava desenvolupant una reflexió sobre les característiques que havia de tenir l'educació impartida en els centres educatius de la Companyia, una reflexió que va culminar en la *Ratio Studiorum* de 1599. Recentment, documents com *Característiques de l'Educació de la Companyia de Jesús* (1986) i d'altres complementaris han pretès traduir al món educatiu les grans intuïcions de l'espiritualitat ignasiana.

No és estrany que això sigui d'aquesta manera, ja que també els Exercicis Espirituals de sant Ignasi són un mètode («modo y orden») per «educar» a qui els practica en el seu creixement personal cap a una relació íntima amb Déu i en la trobada amb Déu en la vida quotidiana. El concepte d'*educador* va avui en dia molt més enllà del marc de l'educació formal. Tantes i tan variades formes d'educació no formal com existeixen avui, o tot el conjunt, també molt ampli, de formes d'educació

social poden trobar inspiració en les intuïcions de l'espiritualitat ignasiana.

El quadern que ara es publica en la col·lecció EIDES amb el títol *El do d'educar. Reflexions ignasianes per a educadors i educadores*, d'Isabel Giménez, va en la línia d'«aplicar» els Exercicis a la tasca quotidiana dels educadors i a com viuen aquesta tasca. Tasca que no sempre és fàcil, fins i tot quan l'educador la viu amb una autèntica vocació vital. Isabel, és, d'una banda, una dona de gran experiència en

el món educatiu, des del treball a l'aula fins l'animació pastoral i les responsabilitats de gestió i direcció, i, de l'altra, una bona coneedora dels Exercicis de sant Ignasi, per experiència personal. Tota la seva experiència es troba a la base d'aquest quadern que, a més, té com a valor afegit la proposta ben concreta de materials per reflexionar, examinar i aplicar els seus continguts més teòrics a la pràctica quotidiana de l'educador.

Si he de proposar algunes de les intuïcions que, en la meua opinió, es poden transferir a partir dels Exercicis ignasians a la tasca dels educadors, en qualsevol àmbit educatiu, faria servir bàsicament tres paraules: *horitzó*, *procés* i *acompanyament*.

Horitzó

Els Exercicis comencen plantejant a l'exercitant la qüestió de l'*horitzó* de la seva vida, «per a què» vol viure, «per a què» té sentit viure. Una qüestió que en la proposta ignasiana va estretament lligada a la qüestió del «des d'on», a la qüestió del punt de partida: «L'home és creat per a lloar, fer reverència i servir Déu nostre Senyor, i, mitjançant això, salvar la seva ànima» [23]. Creat «per a». Quin és l'horitzó de la meua tasca com a educador? Com puc fer que les persones a qui vull ajudar vagin descobrint un horitzó per a la seva vida? Qüestions, totes dues, decisives.

Aquest horitzó, que en una primera formulació pot semblar i resultar teòric, els Exercicis el van concretant i personalitzant en la persona de Crist i el seu projecte de vida: «qui vulgui

amb mi, ha de treballar amb mi, per tal que, seguint-me en la pena, també em segueixi en la glòria» [95]. Els Exercicis són un procés de contemplació i enamorament de la persona i del projecte fins a situar el meu projecte vital en la línia del projecte de Crist, «coneixement intern del Senyor, [...] per tal que més l'estimi i el segueixi» [104].

En aquesta contemplació, l'exercitant anirà descobrint les concrecions i els criteris, el camí, en definitiva, que porta cap a aquest horitzó. Mai arribarem a aconseguir-ho definitivament, però els nostres passos tindran sentit i coherència. No anirem bandejant d'un costat a l'altre i ens sentirem enfortits en les situacions més difícils. Tenir horitzó i proposar horitzó és la base i la gran aportació que un educador pot fer a les persones a qui vol ajudar.

Procés

Els Exercicis són un procés, la vida humana és un procés i la tasca educativa és un procés. L'educador no pot oblidar mai que està treballant processos, que els processos demanen el seu temps, que les presses i les impaciències els frustren i que, segurament, una de les coses més difícils de viure per a un educador és que, moltes vegades, s'ha d'entregar a treballar aquests processos sense saber ni veure quin serà el final: podrà observar resultats a curt termini, però no gaire més. I l'experiència ens ensenya que els resultats a curt termini no prejuten el final, ni en el sentit positiu ni en el negatiu. Aquesta és, potser, una de les manifestacions més significatives de la gratuïtat que implica la tasca d'educar persones.

En el procés que proposen els Exercicis de sant Ignasi, el moment central és el moment de l'«elecció», de la presa de decisions en coherència amb l'horitzó vital, l'horitzó de Crist; però hi ha una fase de preparació de la persona abans de l'elecció i una fase de confirmació, posterior al moment mateix de l'elecció. En la fase anterior, el que importa és, especialment, «disposar» la persona per a l'elecció; és a dir, cuidar les actituds, clarificar els criteris i suggerir els temps i els mètodes per a una bona elecció. Posteriorment al fet mateix de l'elecció, els Exercicis suggereixen un temps de «confirmació» interior sobre la decisió presa.

«Elegir», prendre decisions, és quelcom ineludible en la vida. I del que es tracta és que aquestes decisions siguin coherents amb el «per a què» del nostre horitzó vital. Obviament, no totes les decisions tenen la mateixa importància, i la seriositat del procés a seguir ha de correspondre's amb la transcendència de la decisió que s'ha de prendre. Si pensem en un procés escolar «normal», ja al final dels estudis de secundària cal prendre una decisió important sobre quins estudis de grau superior elegir. Acabats aquests estudis de grau superior, caldrà prendre decisions sobre la professió, el treball, la manera de viure... No són decisions intranscendents ni fàcils. És bo que aquestes decisions no es basin només en raons «tècniques», sinó també en raons humanes i de projecte de vida. Fins aquest moment, en els anys precedents a una primera decisió sobre els estudis, cal fer tot aquest treball d'assentar actituds i criteris que poden ajudar a prendre una bona elecció, ja que, a més a més, aquestes eleccions

coincideixen amb situacions d'entrada a la majoria d'edat i a l'autonomia dels qui trien.

Això ens porta al tercer aspecte de la proposta ignasiana per a educadors: l'acompanyament. Com acompanyem la preparació i la formació del «subjecte» capaç de «triar»? I, també, com podem acompanyar els processos concrets d'elecció en el cas que ens convidin a fer-ho?

Acompanyament

Els Exercicis de sant Ignasi dissenyen amb detall i claredat quin és el paper i quines han de ser les actituds de les persones que acompanyen els processos d'elecció. Proximitat personal, capacitat d'escolta, saviesa per captar el sentit de les «mocions» que acompanyen tot procés d'elecció, sensibilitat per captar els estats d'ànim de l'acompanyat, intel·ligència per proposar personalment els passos concrets del procés d'elecció i els temps que requereix... Tot això amb el màxim respecte a la llibertat de la persona acompanyada sense imposar-se ni forçar, sense assumir protagonismes que no li corresponen, i sense imposar, ni tan sols de manera subtil, la pròpia opinió.

Traduir totes aquestes actituds al treball de l'educador és senzill. Obviament amb matisos, matisos que tenen a veure amb l'edat i la maduresa de les persones acompanyades, amb els contextos del treball de l'educador, amb la situació vital de la persona acompanyada. Es tracta, en definitiva, d'«ajudar» a créixer i a madurar, però si ens en desentenem o si ens imposem no ho aconseguirem. És un desafiament per a

l'acompanyant trobar quina és la distància adequada des de la qual acompanyar: ha de ser de proximitat, però ha de deixar prou espai per a què la persona pugui créixer per ella mateixa.

Una altra qüestió més complexa, menys estudiada i que necessita una més gran reflexió és què significa i què implica, en clau d'acompanyament ignasià, acompanyar grups, perquè –fonamentalment en contextos d'educació escolar (encara que no exclusivament)– l'educador no acompanya, d'entrada, persones concretes sinó

grups. En un segon moment, i amb limitacions, acompanya persones concretes d'aquests grups, però, d'entrada, és acompanyant de grup. En un acompanyament de grup caldrà plantejar propostes d'horitzó, fomentar actituds, proposar criteris, valorar estats d'ànim i suscitar i proposar preguntes. Aquesta tasca no és ni menys important ni menys valuosa que la de l'acompanyament personal.

Darío Mollá Llácer sj.

PRESENTACIÓ

La tasca de l'educació és un do i una gràcia que es rep de Déu cada dia. «Ensenyar a qui no sap» és una obra de misericòrdia, un servei, una manera de fer realitat l'Evangeli. Educar és una manera de canviar la societat, i, per tant, de canviar el món actual i sobretot el món futur. Així, la tasca d'educar pot ser concebuda com un do i una gràcia pel qui té vocació educadora. Aquesta persona té davant seu la possibilitat de descobrir que, d'una banda, el treball té un sentit més profund, i de l'altra, que la tasca es converteix en missió.

Aquest reconeixement de l'educació com a vocació té més valor encara des de la perspectiva d'un educador cristià, que pot concebre l'educació com una tasca –i un do i una gràcia– amb la qual duem a terme la missió de canviar la societat fent realitat el Regne de Déu. L'educació adquireix, des d'aquesta perspectiva, una més gran transcendència perquè l'educador anuncia, acompanya i celebra la fe dins del procés de creixement d'aquells a qui educa.

Hem posat de manifest el gran valor que l'educació té al llarg de la història per a qualsevol educador i especialment per a l'educador cristià, però no exagerem si expressem la convicció

que una de les tasques i missions més difícils és, avui en dia, la d'educar. En l'actualitat, la pèrdua de reconeixement dels mestres i les mestres davant les famílies i alhora la relaxació d'hàbits i costums per part dels alumnes dificulten molt la tasca docent. Aquesta situació, unida a una legislació educativa basada en motivacions polítiques més que en criteris educatius, tensa i estressa els docents en la seva tasca quotidiana.

Molts educadors i educadores són persones vocacionals i entusiastes, persones que viuen la seva tasca diària amb el desig i l'esperança de fer dels seus alumnes persones honestes i bons

professionals. Treballen amb il·lusió, s'entreguen cada dia i afronten els reptes i les dificultats quotidianes amb sentit i responsabilitat. Però, desgraciadament, també és freqüent trobar professionals de l'educació desmotivats, cansats, i fins i tot amb mostres d'apatia o depressió, a l'espera de l'arribada de l'anhelat moment de la jubilació, sabent que ja no tenen força per continuar amb la tasca que porten entre mans. I el que és pitjor encara, podem trobar professionals que han optat pel món educatiu com una possibilitat de futur professional, sense altres motivacions o interessos més que els de guanyar un sou que els permeti cobrir les seves necessitats econòmiques.

Quant a l'ambient de les comunitats educatives, podem dir que en molts casos són espais on es comparteix vida i missió, i en els quals flueix la col·laboració i el projecte comú. Hi ha grups docents on es viu el treball en equip i el suport mutu, davant el gran desafiament actual de l'educació dels infants, els adolescents i els joves. També és cert que la relació amb els companys i als claustrats de professors no sempre és fluida i de vegades pot arribar a ser difícil i, fins i tot, conflictiva. En moltes ocasions, els equips d'educadors i educadores, moguts per postures poc col·laboratives, o en tensió per la dura situació descrita anteriorment, es compadeixen de l'actitud de companyerisme i treball en equip, que, si existís, ajudaria a fer més grata i fructífera la seva feina. No volem mostrar amb aquesta descripció un panorama desolador, però considerem que és bo aproximar-nos a una realitat que existeix i està molt més estesa del que desitjaríem.

Dins d'aquest panorama, podríem afegir característiques pròpies si ens centréssim en l'escola religiosa, ja sigui concertada o privada. L'escola cristiana, en la majoria d'ocasions, ha mantingut la definició cristiana en l'ideari dels seus centres, però no ha cuidat prou la incorporació de professors amb una identitat que hi encaixi bé. Tampoc ha invertit suficient temps i esforç a la formació cristiana i carismàtica d'aquells educadors. D'altra banda, hi ha les famílies, que en molts casos no escullen aquests centres educatius per les característiques pròpies de l'ideari, sinó per altres motius socials o culturals associats a rendiments acadèmics o a l'entorn social.

A través de l'anàlisi realitzada, hem constatat dificultats i problemes en la labor docent en general, però no estem disposats a acceptar que la situació ens paralizzi, ni volem perdre l'esperança d'una realitat futura que pugui millorar. Així, us oferim aquest material: a la llum dels Exercicis Espirituals de sant Ignasi, disposem d'una ajuda per redescobrir, revitalitzar i omplir de sentit la nostra vocació educadora, des de la clau creient i transformadora de l'Evangelí.

Els Exercicis Espirituals són una eina de gran saviesa que, durant cinc segles, ha ajudat al si de l'Església a conformar la pròpia vida del cristià i a ajudar-lo a descobrir el lloc i la forma en la qual s'ha de fer present al món. Amb una metodologia i un itinerari propis, els Exercicis Espirituals es posen al servei del cristià i, a través del procés de purificació a què condueixen les dificultats de la vida, va realitzant el procés de configuració amb Crist. Aquest procés de conformació passa

per descobrir la pròpia crida i la pròpia vocació i condueix a la mort i a la Resurrecció amb Ell.

L'itinerari dels Exercicis Espirituals conté tanta riquesa interna que pot ser interpretat des de diferents lectures específiques, ajustant-se a situacions o a realitats concretes i ajudant a donar-hi llum en tots els casos des

de la clau de l'Evangelí. Aquest seria l'objectiu del material que presentem: reflexionar sobre el do de la tasca educadora, a la llum i la interpretació dels Exercicis Espirituals de sant Ignasi. Volem ajudar els educadors cristians a revitalitzar la seva tasca i missió amb la mirada posada en la configuració amb Crist.

Per començar el nostre itinerari... Una lectura personal de la nostra vida...

- Com et veus a tu mateix en el panorama que hem descrit?
- Et sents identificat o identificada amb alguna de les realitats exposades?
- En el teu moment vital, mantens viva la vocació educadora?
- Què t'impulsa a continuar cada dia amb la tasca educativa?

Els Exercicis ignasians proposen, a l'inici del seu itinerari, el Principi i Fonament, que es formula d'aquesta manera: «L'home és creat per a lloar, fer reverència i servir Déu nostre Senyor, i, mitjançant això, salvar la seva ànima» [23,2].

Aquest Principi i Fonament ens convida a plantejar-nos la finalitat i el projecte de la nostra vida: per a què hem estat creats? O bé: quin és el sentit de la nostra vida?

Aquests interrogants, de gran profunditat, no es redueixen a una breu reflexió sinó que recullen qüestions existencials que travessen tota la nostra història i el nostre itinerari personal. Per endinsar-s'hi es requereixen unes actituds o disposicions interiors que ens ajuden a fer el procés amb certa garantia que el nostre propi ego no dificulta l'autenticitat i la transparència de l'itinerari. Entre aquestes actituds o disposicions, podríem trobar la indiferència, la llibertat i la humilitat. És a dir:

- La indiferència, per assegurar-nos que no tenim altres motivacions internes que es barregin amb els nostres plantejaments existencials. Realment som indiferents a una perspectiva o una orientació concreta de la nostra vida en el sentit que es compleixi en ella la voluntat del Senyor? Indiferència no vol dir que tant ens fa tot, o que no tinguem gustos o preferències, sinó que la nostra prioritat no està en ells, sinó en Déu. Tot plegat em resulta indiferent o relatiu, i només Déu és absolut.
- La disposició interior de la llibertat ens permet constatar que no estem lligats a altres interessos o afectes que emmascaren el veritable procés

interior. Una vegada descoberta la voluntat de Déu en la nostra vida, necessitem la llibertat interior per tal que res ens lligui o ens atrapi desviant-nos del nostre camí cap a aquella voluntat divina.

- El fet de ser conscients del valor de la humilitat contribueix a reconèixer que la nostra condició limitada i pecadora ens convida a obrir-nos a Déu humilment, reconeixent-lo com a Senyor de la nostra vida.

Dins de la nostra motivació per obrir-nos a reflexionar sobre la missió educadora a la llum dels Exercicis Espirituals, podríem destacar altres aspectes importants que s'identificaran amb el Principi i Fonament en la vida d'un educador o una educadora cristians.

En primer lloc, creiem que qui educa només pot ensenyar des de la pròpia experiència i el propi itinerari personal. Només s'ensenyà allò que nosaltres mateixos hem experimentat en les nostres vides i que hem assimilat en el nostre procés personal. Només des d'allà podem mostrar als alumnes un itinerari de vida i un testimoni. Quan utilitzem la paraula testimoni hi ha el risc d'interpretar que la nostra vida s'ha de convertir en model d'actuació per als altres, perquè la nostra coherència vital resulta un exemple en ella mateixa. Res més lluny de la realitat! La nostra vida no és testimoni que hagi de ser un exemple a imitar en si mateixa. No som testimonis de nosaltres mateixos, ni ho fem perquè siguem exemplars. Des de la condició limitada i pecadora que ens pertany podem donar testimoni de l'acció salvadora de Déu, i de com ha dut a terme la seva obra en nosaltres.

No donem testimoni des de nosaltres mateixos, sinó que donem testimoni de l'acció salvadora que Déu ha fet en nosaltres, malgrat la nostra limitació. El protagonista de tot és Déu. Nosaltres no som exemples amb la nostra vida, sinó que donem testimoni de la grandesa de Déu que conté. La nostra vida es converteix en alabança a Déu pel que Ell ha fet en nosaltres; pel procés d'alliberament i de creixement que ha efectuat en nosaltres tenint en compte la pròpia limitació i pecat. D'aquesta manera responem a la primera part del Principi i Fonament, en la qual se'n diu que l'home ha estat creat per «lloar, fer reverència i servir Déu».

Estimar i servir Déu

Aprofundint en la lectura i aplicació del Principi i Fonament dels Exercicis Espirituals en la vida de l'educador o l'educadora, ens trobem amb el fet que hem estat creats per estimar i servir Déu. Aquesta actitud neix de l'experiència anterior. Com a conseqüència de l'obra que Déu ha manifestat en nosaltres fent coses grans amb la nostra petitesa, no podem, ni volem, fer res més que donar gràcies a Déu i servir-lo. El servim perquè així corresponem a tot l'amor rebut. El servim perquè hem descobert que no hi ha cap tresor millor que Ell. El servim perquè donem gratuïtament el que hem rebut gratuïtament. D'aquesta manera destaquem la idea que el servei neix i és fruit d'un agraïment que desborda.

Ens plantejem a continuació el que podria suposar servir Déu des de la clau d'un educador o educadora cristians.

Servir Déu és servir les seves criatures. Servir Déu és servir els que Ell més estima, i fer-ho com Ell ho fa. Servir Déu és tenir cura dels més petits, els més difícils, els que tenen més dificultats. Servir Déu és servir amb paciència, amb atenció, amb cura i amb amor. Servir Déu és servir com Ell serveix. És «cenyir-se la tovallola, i ajupir-se per netejar els peus» als últims i als que més ho necessiten.

Moltes són les necessitats que acompanyen el nostre alumnat avui dia, i no es tracta únicament de necessitats econòmiques i materials. També, i cada dia més, les mancances espirituals són una realitat de la nostra societat. Vivim en un món cada cop més materialitzat i materialista, en el qual la cerca espiritual queda més òrfena i desorientada. Una de les més grans pobreses presents és l'absència de qualsevol referència a la transcendència. Déu i el seu Evangelí han estat esborrats de l'imaginari del nostre món occidental, en el qual la política i l'economia han envaït tots els criteris i valors socials establerts. Cada cop és més urgent i necessari anunciar

Déu en un món que en prescindeix, el descobreix o, pitjor encara, el rebutja.

En el cas dels educadors cristians, la tasca implica l'anunci del missatge de l'Evangelí i per tant el fet de conrear la llavor de Crist en els nostres alumnes. La tasca consisteix a cuidar aquella llavor, que està cridada a créixer dins de cada persona i a fer realitat l'Evangelí segons la singularitat particular. Sembrar Crist en l'alumnat és ajudar a fer que el coneguim, és apropar-los a la seva Paraula, és ensenyar-los a relacionar-se amb Ell, a través per exemple del cultiu del silenci, de la interioritat i de l'oració. Engendrar Crist en l'alumnat és fer que l'Evangelí es vagi contagiant dels uns als altres, i que vagi brotant una llavor de missatge amb obres i amb paraules.

En el nostre món actual és fonamental que transmetem el missatge de l'Evangelí a una societat que el descobreix o l'ignora. I aquesta és una missió de l'educador cristià, que viu la seva tasca evangelitzadora com la construcció del Regne de Déu, amb la vida i amb la Paraula.

Per anar reflexionant i revisant en la nostra vida...

- Com visc jo en la meua vida i en concret en la meua vida d'educador/a les actituds de la indiferència, la llibertat i la humilitat?
- Visc l'educació: com una tasca o com una missió?
- Visc la missió educadora com un servei?
- Tinc revitalitzat en mi el desig de transmetre l'Evangelí i d'anunciar-lo?
- Què suposa en la meua tasca educadora diària la missió d'engendrar Crist en els meus alumnes?

EDUCAR RECONEIXENT LA PRÒPIA LIMITACIÓ

Quan reconeixem tant d'amor rebut de part de Déu, i al mateix temps constatem la nostra incapacitat per respondre a aquell amor, no podem fer res més que acceptar la nostra condició pecadora. Però aquest descobriment no pretén aprofundir en el propi pecat, sinó en l'acollida amorosa i salvadora de Déu en la nostra vida.

Per aprofundir en aquesta dimensió que s'obre a la misericòrdia de Déu ens apropem a la Primera Setmana dels Exercicis Espirituals.

El jesuïta José M. Rambla ens indica sobre aquest tema: «per predisposar l'esperit a aquest exercici de la Primera Setmana, Ignasi suggereix que l'exercitant intenti sentir-se “com si un cavaller es trobés davant el seu rei i tota la seva cort, avergonyit i confús d'haver ofès molt aquell de qui primer rebé molts dons i moltes mercès” [EE 74]. Amb això ja s'insinua que el pecat és un problema de relació amorosa no corresposta».¹

Sant Ignasi ens convida a la humilitat, que suposa, com s'indica al text, sentir-se «avergonyit i confós» davant el propi pecat i reconèixer que el pecat més gran és haver traït la relació amorosa amb Déu, del qual ho hem rebut tot.

Per aprofundir en la idea de pecat com a traïció a tant d'amor rebut, podem endinsar-nos en el text destacant el moviment espiritual d'aquesta Primera Setmana d'Exercicis, que es correspon amb el moviment kenòtic de Crist, «com de Creador ha vingut a fer-se home, i de vida eterna a mort temporal, i així a morir pels meus pe-

cats» [EE 53,2]. L'èsser humà traeix la relació amorosa amb Déu, del qual ho ha rebut tot. Però Déu renova constantment la seva aliança amb l'èsser humà, amb la finalitat de tornar a salvar-lo. Incansablement, Déu busca apropar l'èsser humà a si mateix, ja que Ell és l'amor ple i veritable.

Alhora, és important veure també com el descobriment i l'assumpció de la nostra condició pecadora no consisteix en un exercici constant de cerca incisiva, orientada a la localització de faltes i pecats, o en un exercici penitent que condueixi al malestar interior i a la dimensió negativa de la nostra vida. La finalitat i el do d'assumir la nostra condició pecadora és una invitació a descobrir l'amor de Déu i a deixar-nos salvar per aquell mateix amor. La dimensió amorosa que acull el nostre pecat i limitació per ser salvats és el fruit que es demana i espera de la Primera Setmana dels Exercicis Espirituals.

Un procés de transformació personal

Un text del jesuïta Xavier Melloni² ens acompanya en aquest apropament a la nostra dimensió pecadora, descrivint el seu procés de transformació personal i posant l'accent en allò que necessita ser transformat, en el primer estadi de l'evolució espiritual de la persona:

En primer lloc, *evolucionar en el rebuig de la pulsio d'apropiació*.³

Pot donar-se en alguns educadors i educadores una tendència a «apropiar-se» dels alumnes, considerant que en certa manera són de la seva pertinença. En moltes ocasions escoltem implícitament o explícitament el terme

«els meus nens» quan es fa referència als propis alumnes, o també sorgeixen friccions o desacords entre professors, quan ens sembla que un altre company o companya s'ha immiscit en la nostra tasca o el radi d'influència i acció amb els nostres alumnes. També pot ser habitual identificar els projectes dient «els meus projectes» i no amb «els nostres», com a àmbit comú i tasca compartida. El nostre ego reclama un protagonisme que corre el risc de caure en l'apropiació, oblidant que res és nostre i al mateix temps, que tot ho és. L'instint d'apropiació tendeix a ofegar i a marcir la vida que Déu dona a tothom i per a tothom.

En segon lloc necessitem *transformar la supèrbia que trenca la comunió* (receptivitat i donació) i es converteix en autocentrament.⁴

En la part dedicada al Principi i Fonament hem exposat com la missió neix en resposta de servei agraït a l'abundància de dons regalats per Déu. La missió suposa el vi que es vessa de la copa per abundància. La missió és donar del molt que es rep i ens desborda. Per aquest motiu, l'orgull i la supèrbia constitueixen un obstacle important quan la missió ja no consisteix a donar el que s'ha rebut, sinó que un mateix es converteix en el centre, en el missatger i en el missatge. Quan volem ser els protagonistes de la història i del procés, el nostre propi ego obstaculitza i no deixa passar la llum de Déu, que és el que il·lumina i dona Vida en abundància.

En tercer lloc presentem el *risc de l'autodivinització*.⁵

La Bíblia ens recorda el pecat original: «Déu sap que, si un dia en menjàveu, se us obririen els ulls i seríeu igual

com déus: conèixeríeu el bé i el mal» (Gen 3,5). Aquest pecat ens acompanya tota la nostra vida. La voluntat i la pulsio de rebutjar la nostra condicio de criatures i voler erigir-nos en déus. Quan ens convertim en déus, i volem ser punts de referència per als altres, el nostre missatge i la nostra missio es buida de sentit i ja no contagia l'aigua viva que hem rebut de qui és la vida, sino que es redueix a l'aigua estancada que nosaltres podem arribar a ser.

Partir de les limitacions i debilitats

Passem ara a indicar i comentar les limitacions o debilitats que es poden donar en la vida de l'educador o l'educadora. La tasca no consisteix a elaborar una llista exhaustiva de faltes i pecats entre els quals trobar-ne algun que s'assembli a les nostres actituds i accions. Però el que sí que ens pot ajudar és apropar-nos a algunes d'elles, que es corresponguin a la nostra manera de fer. Un cop identificades és bo posar nom a aquestes faltes per no caure en la temptacio de l'espiritualisme, que no és capaç d'aterrar i encarnar-se en la nostra vida. A continuacio, indiquem algunes d'aquestes actituds que es poden presentar al llarg de la vida docent:

a) No seguir el Mestre, sino erigir-se amb el títol de mestre.

El camí del mestre és difícil. Implica un moviment interior d'humilitat i petitesa que no sempre resulta senzill en la vida de les persones que eduquen. Pot passar que al llarg de la vida docent

ens allunyem del paper de deixebles i ens convertim al nostre propi camí de mestres. Aquest procés s'allunya de la humilitat i de la petitesa tan necessàries per al deixeble que no vol destacar i que no es considera protagonista de l'itinerari. D'aquesta manera camina des de l'orgull i el desig d'erigir-se en Senyor d'ell mateix, i tot plegat es reflecteix en les seves actituds egoïques i la seva vivència autoreferent de la missio. Amb aquesta actitud interior el *mestre* ja no anuncia el Mestre, sino que s'anuncia a ell mateix. Es converteix en el centre de referència, i llavors creix l'ego que necessita destacar i sentir que és el punt d'atencio per als altres; en aquest cas per al seu alumnat.

No és difícil trobar educadors i educadores que busquen l'aplaudiment de l'alumnat, que necessiten el seu reconeixement, i fins i tot que adopten l'actitud de col·lega més que la de l'educador madur que orienta cap a l'Únic important que és el que pot conduir a la veritable Vida. Davant d'aquest reconeixement de la nostra pròpia limitacio, que busca el propi reconeixement, Déu ens reconduïx cap a Ell com a Simó, Pere: «Mestre, ens hi hem escarrassat tota la nit i no hem agafat res; però, ja que tu ho dius, calaré les xarxes» (Lc 5,5).

En el seu nom, tot torna a tenir sentit, però sobretot la missio que queda reubicada en el pla del deixeble que actua com a ésser enviat per l'únic Mestre.

b) El desànim i l'abandonament

Davant l'àrdua, difícil i poc reconeguda tasca de l'educacio, l'educador i l'educadora poden caure en la temp-

tació del desànim i de l'abandonament de la missió. És comprensible que aparegui el cansament davant la dificultat, o els constants problemes diaris amb l'alumnat o amb les seves famílies.

Quan una persona cristiana no està centrada en l'Únic que és la Vida i ha desplaçat el centre des de Déu cap a ella mateixa, és fàcil que no es tingui força i impuls per seguir endavant amb la tasca, sigui la que sigui. Es perd l'esperança, desapareix el sentit de la missió i apareix la temptació d'abandonar-la. Quan ja no tenim el centre en Aquell que seguim, ja no té sentit el seguiment, i la persona es tanca en ella mateixa abandonant el camí que donava sentit a la seva esperança.

Davant d'aquesta actitud del desànim i l'abandonament, Déu ve a buscar-nos de nou, a parlar-nos al cor i a dir-nos a l'orella: Jo no t'abandono, t'estimo. I davant d'aquesta nova declaració d'Amor, el deixeble que pensava abandonar deixa brotar en ell les paraules següents: «Senyor, a qui aniríem? Només Tu tens paraules de vida eterna» (Jn 6,68).

Novament l'amor de Déu ve a buscar-nos i a parlar-nos al cor. El reconeixement de tant d'amor rebut des de la fidelitat ens impulsa a continuar i a reconèixer Déu com l'únic Amor veritable.

c) L'accídia

Sant Tomàs d'Aquino la va definir així:

L'accídia és una tristesa del bé espiritual, i el seu efecte propi és el de treure el gust de l'acció sobrenatural. És un neguit de les coses espirituals que de

vegades posen a prova els fidels i fins i tot les persones que han entrat en els camins de la perfecció. És una flacciditat que els empeny a abandonar tota activitat de la vida espiritual a causa de la dificultat d'aquesta vida.⁶

Sant Ignasi de Loiola, en les regles de discerniment dels seus Exercicis Espirituals, identifica l'accídia amb el terme de desolació: «anomeno desolació [...] l'obscuritat de l'ànima, torbació en ella, moció a les coses baixes i terrenals, inquietud de diverses agitacions i temptacions, movent a desconfiança, sense esperança, sense amor, trobant-se tota peresosa, tèbia, trista i com separada del seu Creador i Senyor» [EE 317]. Aquest estat suposa el tedi de la vida espiritual, tant de la vida activa com de la vida contemplativa. Incapacita la persona i la fa sentir desolada i pessimista, sense ànim ni motivació per cap tema relacionat amb la vida espiritual.

L'accídia pot aparèixer també en la vida de qualsevol educador o educadora. Quan s'allunya de Déu, abandona la vida espiritual i els moments d'oració, i totes aquelles altres pràctiques espirituals que l'uneixen a Ell, l'accídia es pot fer present. Treure el gust per les coses de l'esperit, abandonar tot dinamisme espiritual a la vida és la dificultat més gran a què es pot arribar, ja que d'aquesta manera s'impossibilita qualsevol camí d'actuació de Déu sobre l'ànima de la persona i per tant qualsevol possibilitat de canvi.

És important reflexionar sobre la manera d'alliberar la nostra vida de l'accídia. En aquest sentit, podem recórrer a un bon consell que ens va oferir sant Tomàs d'Aquino: «Com

més pensem en els béns espirituals, més ens agraden, i més de pressa desapareix el tedi que conèixer-los superficialment provocava».7 I el mateix en un altre lloc: «Com més pensem en els béns espirituals, tant o més plaents se'ns tornen, i amb això cessa l'acció».8

L'Evangelí ens convida a no deixar-nos vèncer per la tristesa, a treure-la de la nostra vida donant prioritat a la Paraula de Déu, a escoltar-la i a pregar amb ella com ajuda necessària per no caure en la temptació. «Quan s'aixecà de la pregària, anà cap als deixebles i els va trobar adormits de la tristesa. Els digué: Per què dormiu? Aixequen-vos i pregueu, per no caure en la temptació» (Lc 22,45-46). Preguar és veure's contemplats per l'amor de Déu, el qual encén el nostre cor com a resposta al seu Amor. La fidelitat a la pregària diària i amorosa és un dels

mitjans més importants per vèncer l'acció i la tristesa, perquè ens situa en el pla de l'amor rebut gratuïtament i en abundància.

Aquell amor humà que respon a l'Amor diví des del qual hom se sent mirat amorosament fa créixer la caritat, la fraternitat i la misericòrdia, que són alhora fruits i pràctiques que ens ajuden a vèncer l'acció i la desolació que pot inundar la nostra vida. En una visió global de la Primera Setmana d'Exercicis ens adonem que el món dels afectes posa en joc la nostra vida i que per això proposa meditacions concretes [EE 149-157] que ajuden a posar ordre a les afeccions desordenades i a purificar la nostra vida d'intencions i mocions inconscients. També el món dels afectes marca de manera significativa la dimensió dels educadors cristians que volen seguir el Mestre, viure l'Evangelí i anunciar el seu missatge.

Per anar reflexionant i revisant la nostra vida...

- Quins perills reals tinc jo en la meua vida de caure en processos d'apropiació, autocentrament i divinització?
- Segueixo jo el Mestre o tinc tendència a seguir els meus propis ensenyaments?
- Quines coses em desanimen habitualment quan es tracta de dur a terme la missió? Tinc tendència a l'abandonament quan arriben les dificultats?
- I l'acció, té presència en la meua vida? En quines situacions? En quins moments? Com reacciono davant seu? Què m'ajuda a combatre-la?

DESCOBRIR DÉU EN L'ACCIÓ EDUCATIVA

En el procés espiritual de la persona es produeix un salt qualitatiu quan aquell avoriment-agraïment de què parlàvem abans es converteix en un desig de seguir Crist. Dins de la clau dels Exercicis Espirituals, aquest procés es produeix en el pas de la Primera a la Segona Setmana.⁹

Del seguiment de Crist sorgeix un moviment d'agraïment per tot el que se'ns regala a la vida. En clau ignasiana se'ns proposa una eina dins de la dinàmica dels Exercicis Espirituals que ens ajuda a descobrir la presència de Déu a la nostra vida. I aquesta eina és l'Examen.

L'Examen

A través dels Exercicis Espirituals se'ns convida a conèixer i a practicar diàriament el que sant Ignasi denomina Examen de Consciència. L'Examen és una visió dels pensaments, paraules i accions del mateix Déu en l'esdevenir diari. Déu està present en tots els moments, i tots els moments són propicis

per descobrir-lo present. D'aquesta manera l'Examen no consisteix en una cerca incessant de les nostres faltes i pecats, com en alguns moments de la història s'ha acostumat a considerar, sinó que és la cerca incessant del reconeixement de la presència de Déu en la nostra vida, per donar-ne gràcies en tot moment i per descobrir la nostra falta de resposta fidel davant de tant d'amor rebut.

Continuant amb la nostra reflexió del do de la tasca d'educar a la llum de l'espiritualitat ignasiana, podem aprofundir en l'enfocament i el paper de l'Examen en el marc de la missió educadora, i com se'ns convida a descobrir Déu en cada situació quotidiana: en cada acció educativa, en cada estudiant, especialment en aquells i

aquelles que ens resulten més difícils, rebels, o conflictius. Déu està present, sobretot en els més pobres, i precisament en aquells que des d'una mirada humana són els menys plaents. Ells i elles són els més necessitats del favor de Déu, i per tant l'Examen ens ajudarà a descobrir-hi la seva presència.

Quan parlem de «pobreses» fem referència a pobreses de tota mena, tant intel·lectuals com afectives o emocionals. Vivim en una societat en què altres tipus de mancances són més que patents, no només les que es redueixen a pobreses materials, sinó també a altres pobreses de relacions, afectives o fins i tot espirituals.

Una bona manera d'actuar davant les pobreses humanes és apropar-nos-hi amb la mirada de Déu. Demanar a Déu que ens ajudi a mirar els nostres alumnes com Ell els mira, veient-hi no el que són, sinó el que poden arribar a ser. Se'ns convida a educar la mirada des de la misericòrdia i la compassió, creient amb esperança en el futur de totes les criatures que Déu ha creat.

Al final d'aquest document, us oferim diferents propostes de l'examen ignasià, aplicades a les diferents realitats en què es pot trobar un educador o educadora cristians en la seva tasca quotidiana.

En aquest darrer apartat aprofundirem en l'enfocament de l'educació com a do, que formava part del títol i que hem pretès desenvolupar a través d'aquest treball. Aquest descobriment de l'educació com a do serà interpretat a la llum d'una de les contemplacions més emblemàtiques dels Exercicis Espirituals: la contemplació per assolir l'amor.

La contemplació per assolir amor

La contemplació per assolir l'amor [EE 230-237] proposa contemplar tot el creat des de la perspectiva de Déu, com una creació amorosa en què l'ésser humà viu la plenitud de la seva llibertat.¹⁰ Aquesta contemplació tan ignasiana suposa la reciprocitat de l'amor. Proposa veure l'univers des de la perspectiva de Déu, com una creació amorosa en què l'ésser humà viu la plenitud des de la seva llibertat.¹¹

Anem a analitzar els diferents punts d'aquesta contemplació, per descobrir què és el que se'ns proposa i se'ns convida a viure.

Notes i preàmbuls [EE 230-233]

«L'amor s'ha de posar més en les obres que en les paraules...»; «l'amor consisteix en comunicació de les dues parts...»; «composició; aquí és veure comestic davant de Déu nostre Senyor...»; «demanar coneixement intern de tant de bé rebut, per tal que jo, enterament reconegut, pugui en tot estimar i servir sa divina majestat».

Aquest apartat dels Exercicis Espirituals ens proposa viure des de la consciència que tot és un do. També ens convida a una vida en resposta a aquest do i en una actitud d'ofrena permanent. Des de la presa de consciència

del bé rebut, ja no pot haver-hi altra cosa que agraïment i amor, el que sant Ignasi tradueix *en servir*. El primer que se'ns proposa és experimentar que soc estimat i d'allà sorgirà l'amor cap als altres. Sense el primer, és difícil que sorgeixi el segon.¹² Val la pena destacar també la fórmula sintètica i abreujada, «estimar i servir», que forma part intrínseca de l'espiritualitat ignasiana, resumint la idea inicial que l'home ha estat creat per alabar, fer reverència i servir Déu [EE 23].

Primer punt [EE 234]

Anem aprofundint en la nostra reflexió, amb una oració molt ignasiana que situa els cristians en la clau de descobrir com a do l'oferiment en totes les dimensions de la vida.

Preneu, Senyor, i rebeu tota la meua llibertat, la meua memòria, el meu enteniment i tota la meua voluntat, tot el que tinc i posseeixo; vós m'ho donàreu, a vós, Senyor, ho torno; tot és vostre, disposeu-ne segons la vostra entera voluntat; deu-me el vostre amor i gràcia, que aquesta em basta [234,4-5].

El sentit de la contemplació que es desenvolupa en aquesta oració es desplega en diferents moments. En primer lloc, portar a la memòria els beneficis rebuts, per amor. En segon lloc, suposa també percebre l'existència com a do, el qual només té sentit en Crist. També es desprèn del text la singularitat de la pròpia vocació; i, finalment, la idea que tot do rebut es torna en oració d'oferiment, al mateix Déu que se'ns ha donat.

L'oblació de la pròpia vida, tal com es proposa en aquest text, es desplega en diferents dons:

- El do de la pròpia llibertat. Des de l'espai sagrat de la pròpia identitat s'ofereix voluntàriament i lliurement l'ús de la pròpia llibertat perquè ens inunda una confiança plena en Aquell que ens ha creat i ens estima amb bogeria.
- El do de la memòria. Des del passat amagat al conscient i a l'inconscient oferim lliurement el que recordem i hem viscut en un record agraït a Aquell que ha estat present en la nostra vida des de sempre.
- El do de l'enteniment. Des de la pròpia capacitat de la nostra ment, que va sent progressivament il·luminada i transfigurada, a collim la «lògica» de l'acció de Déu entre nosaltres. Intentem aprendre a conèixer la manera d'actuar de Déu, que de vegades és tan desconeguda per nosaltres.
- El do de la voluntat. Des de l'entrega de la persona que ja no es pertany a si mateixa, sinó que perseguix la voluntat de recapitular tot en Crist i Crist en Déu. La voluntat de la persona queda centrada a dur a terme la voluntat de Déu en la seva vida.
- El do de tot el que es té i es posseeix. Des de la comunió amb Déu es descobreix la consciència que no es posseeix res, sinó que tot és seu. Tot pertany a Déu. D'aquesta manera retornem a Déu el que ja és seu i nosaltres només administrem.

L'experiència dels dons percebuts en el passat obre a l'esperança del futur

i genera la pregunta i el moviment interior sobre com respondre a tant de bé rebut. S'expressa amb una formulació doble: donar-me plenament al Déu que se m'ha donat. La donació de la vida es converteix així en resposta a l'Elecció. Déu ens ha escollit per amor i ens ha regalat la vida, i encara la posa a les nostres mans. Nosaltres, lliurement, tornem tot aquell do de vida rebuda i la posem a les seves mans i al seu servei.

Segon, tercer i quart punt [EE 235-237]

La Contemplació per assolir l'amor continua desplegant-se en diversos punts:

a) EE 235. La presència de Déu en totes les coses i de totes les coses en Déu. Déu fa les coses sagrades. N'impedeix la possessió consumista i la saturació absorbent del desig humà que acaba emprisonant-lo. En lloc de la insatisfacció permanent que genera la possessió de les coses i el domini de tot allò creat, es reconeix la immanència i la transcendència de Déu. Déu està en tot i transcendent la realitat descobrim Déu en ella.

b) EE 236. El treball i la fatiga de Déu en la seva creació. Déu es presenta com el que treballa, com el que crea donant l'ésser, conservant. Déu crea amb les seves pròpies mans. També es bolca en la seva creació perquè es dona a si mateix en ella. I, per últim, Déu cuida tot allò que ha creat.

c) EE 237. Mirar com tots els béns i dons descendeixen de dalt, per tant, tot el que existeix participa dels atributs de Déu. Amb aquest punt dels Exercicis s'aprofundeix en la transcendència divina, més enllà de la immanència.

Tota la creació té trets i essència divina. A través de la creació percebem diferents característiques de Déu. Per les seves obres es coneix el creador.

Una transformació de vida

Globalment, podem dir que la dinàmica espiritual de la Contemplació per assolir l'amor resulta un procés de desenvolupament en el qual podem trobar els elements següents:

1. Posar l'amor més en les obres que en les paraules

És una invitació a trobar l'amor on veritablement està, en els fets concrets, en les accions, en la vida, i no només en les intencions i la voluntat. Per descobrir aquell amor es demana coneixement intern de tant de bé rebut. És un do diví poder reconèixer, en la nostra vida i en tot el que ens envolta, l'amor que Déu hi ha posat.

2. La comunicació divina

La comunicació divina s'acull des de la fragilitat i la limitació de la pròpia condició humana, deixant l'honor i la riquesa per passar a la pobresa i a la humilitat, en la qual Déu se'ns pot comunicar. En aquesta comunicació veiem com els dons i els béns davallen i la nostra condició limitada els acull com un regal.

3. Descobrir Déu encarnat en tot allò creat

Suposa descobrir Déu com desbordant en amor, habitant en totes les criatures,

impregnant els racons de tot allò creat, i fluïnt amorosament.

4. Descobrir que Déu està treballant, i això perquè la creació no ha pas acabat

Déu no només va crear l'inici i es va desentendre de la seva creació, sinó que segueix treballant-hi, perquè no ha acabat. Nosaltres també estem cridats a col·laborar-hi, donant-nos i donant-se a mans plenes.

5. L'actitud del cristià és: l'agraïment i l'ofrena, recollit sota l'expressió ignasiana: «en tot estimar i servir»

L'experiència dels Exercicis és un procés que condueix a la donació total des de la consciència de l'amor de Déu, i convida al descobriment de la seva presència en totes les dimensions de la nostra vida. En aquesta oblació, es recull l'existència global de la persona, que s'ofereix intencionalment en el present, i que necessita la gràcia de Déu per realitzar-se en el temps. D'aquesta manera es dona una correspondència asimètrica entre el do de Déu i l'oblació de la persona, malgrat que en ambdues hi ha la pretensió de la totalitat. L'ésser humà no pot correspondre mai a aquell amor desbordant i desmesurat d'un Déu que es bolca en les seves criatures.

En la nostra vida quotidiana s'ha de tenir en compte que si se li ofereix a Déu la totalitat del que hom és, es posa un límit radical a queixar-se llavors dels mals i les desgràcies de la vida. Es tracta d'una ofrena amb conseqüències, sense reserves de llibertat, ni d'enteniement, ni de salut. Es desprèn d'aquesta

idea que, si ens hem donat generosament i en tota la nostra persona a Déu, no podem reclamar o queixar-nos del que ens passa a la vida. Se'ns convida a fiar-nos d'Ell i a creure que tot el que succeeix, tant en la prosperitat com en l'adversitat, forma part de la mateixa gràcia divina.

Un altre element que apareix en aquesta pregària i en el qual s'aprofundeix és el de la constatació de la pròpia debilitat. Oferir-se a Déu sent conscients que podem ser inconseqüents en el moment de la prova, sabent que podem fallar, perquè la debilitat i la limitació formen part de la condició humana.

Acabem amb les aportacions d'aquesta Quarta Setmana a la reflexió compartida, amb una proposta de canvi en la nostra forma de viure. Se'ns proposa transformar la identitat personal, de manera que la persona tingui una finalitat per la qual viure, perquè visqui una vida amb sentit. És un procés que convida a alliberar-se per poder escollir lliurement, sempre tenint Crist com a model d'home lliure. És un procés de cristificació i, des d'Ell, s'accedeix a la divinització de l'home. Assemblant-nos més a Crist, ens anem divinitzant com Ell.

Conclusió: la nostra tasca educadora com a do

Una vegada feta la reflexió a partir d'elements clau de l'Espiritualitat ignasiana, i especialment els que formen part de la Quarta Setmana d'Exercicis Espirituals, passem a exposar la concreció d'idees des de les quals podem viure la nostra tasca educadora com a do:

- Educar és un do al qual Déu ens crida gratuïtament, sense que fem res per merèixer-lo.
 - Déu no ens crida per les nostres capacitats, sinó que cridant-nos ens capacita per dur a terme la missió que ens té encomanada.
 - Déu vol comptar amb nosaltres per encomanar-nos la missió de fer realitat el seu Regne. Amb la nostra missió educadora estem contribuint a construir el Regne de Déu al nostre món.
 - Aquesta participació en la construcció del Regne de Déu és una manera de participar completant en la nostra vida aquella creació de Déu que encara està per completar.
 - Déu ens crida, i dins d'aquesta crida general a la construcció del Regne ens regala una vocació específica. La singularitat de la pròpia vocació educadora suposa també un do que omple de sentit la nostra vida i la nostra missió.
 - La missió d'educar és la resposta que donem a l'immens amor de Déu, rebut fidelment al llarg de tota la vida.
 - Aquella resposta a l'amor de Déu implica el servei. Estimar i servir són dues cares d'una mateixa moneda, perquè l'amor a Déu és amor i servei al proïsme.
 - Estimar i servir Déu suposa estimar tothom, però especialment els que Ell més estima, que són els més pobres i els més necessitats.
 - Quan la nostra mirada es mimetitza amb la mirada de Déu, aprenem a veure les coses i les persones com Ell les mira. Quan mirem la vida amb la mirada de Déu, no veiem les persones –en aquest cas els nostres alumnes– com són, sinó com poden arribar a ser.
 - Quan la nostra mirada es va configurant amb el mateix Déu, nosaltres, i en aquest cas els educadors, ens anem cristificant i configurant segons la seva imatge i semblança. Ens anem fent cada cop més semblants a Crist, tant en la nostra manera de ser com en la d'actuar.
 - L'educador cristià no solament es va configurant segons Crist, sinó que va «engendrant» el mateix Crist en els i les alumnes, ajudant-nos a descobrir que Ell viu dins de cadascun de nosaltres, i ens ofereix una Vida nova.
 - La nostra vida d'educador cristià es converteix en una pregària d'oferiment davant de tant d'amor rebut, perquè és Déu mateix qui se'ns ha donat, i nosaltres únicament li responem a Ell.
 - Per últim, volem fer una menció especial a la importància de sentir la nostra missió educadora com a part de l'Església i de la seva missió educadora. Com a educadors cristians som cridats a sentir-nos en comunió amb l'Església i a sentir-nos enviats per ella. També l'espiritualitat ignasiana, reflectida en els Exercicis Espirituals [EE 352-370], ens il·lumina en aquesta vivència eclesial.
- Al llarg d'aquest treball, hem anat desenvolupant els diferents aspectes que ens permeten descobrir que l'educació és un do, il·luminat des dels Exercicis Espirituals. A continuació, us proposem uns annexos per treballar amb els centres educatius amb la finalitat d'anar aprofundint en la missió de l'educador cristià, des de la llum de l'espiritualitat ignasiana dels Exercicis.

Per anar reflexionant i revisant la nostra vida...

A la llum de la Contemplació per assolir l'Amor i altres elements de la Quarta Setmana d'Exercicis, proposem aquestes accions o disposicions interiors:

- Demanar al Senyor reconèixer tant de do rebut a les diferents dimensions de la nostra vida.
- Resar amb la pregària ignasiana: «Preneu, Senyor, i rebeu tota la meua llibertat, la meua memòria, el meu enteniment i tota la meua voluntat, tot el que tinc i posseeixo; vós m'ho donàreu, a vós, Senyor, ho torno; tot és vostre, disposeu-ne segons la vostra entera voluntat; deu-me el vostre amor i gràcia, que aquesta em basta» [234, 4-5].
- Oferir al Senyor tota la nostra capacitat de fer i comprendre. Oferir tota la voluntat, els afectes, les pertinences... i reorientar la nostra vida cap a allò veritablement important, que és l'amor i la gràcia de Déu.
- Oferir a Déu la nostra tasca educadora de cada dia i veure com Déu actua a través d'ella.
- Demanar al Senyor que ens permeti contemplar la realitat diària amb la seva mirada. Veure l'escola i cadascun dels nostres alumnes amb la mateixa mirada amb què Ell els mira.

ANNEXOS PER AL TREBALL PERSONAL I COMUNITARI

Annex 1: Exercicis pràctics en clau d'espiritualitat ignasiana

Proposta de revisió personal

- Faig una revisió i «lectura» de la meua vida de missió educadora, des dels inicis fins a la realitat present:
 - Agraïxo els dons rebuts.
 - Em faig conscient de les meves debilitats.
 - Ofereixo tot allò viscut, el que m'és grat i el que no.
 - Quin ha estat des de sempre el Principi i Fonament de la meua missió educadora? I actualment? Segueix sent el mateix? En què s'ha concretat? En què ha anat evolucionant?
 - Quines actituds, motivacions i accions he de revisar en el meu dia a dia com a educador/a cristià/na, per respondre amb fidelitat?
 - Em sentia cridat o cridada en el meu dia a dia per una missió vocacional en l'educació? I avui en dia, sento la meua tasca i la missió com una vocació?
 - Com reacciono davant de les dificultats, els problemes i els entrebancs del seguiment de Jesús? Què m'ajuda en aquell seguiment?
 - Com puc descobrir Déu en els meus alumnes cada dia?
- Soc conscient de ser mediació de l'Església en aquella comunitat eclesial concreta que és l'escola cristiana?
 - Com aplico a la realitat de la meua escola l'opció pels més pobres i els més petits?

Proposta de pregària personal

- Mirar cadascun dels meus alumnes. Demanar al Senyor que m'ensenyi i m'ajudi a mirar-los com Ell els mira.
- Demanar per cadascun dels meus companys educadors. Demanar al Senyor la fortalesa i la coherència evangèlica en la missió.

Proposta de l'examen ignasià en clau d'un educador o una educadora cristians

- Presència de Déu: Prenc consciència del fet que Déu em mira amb molt d'amor i em deixo abraçar per Ell.
- Petició: Puc repetir lentament aquesta pregària: Senyor, dona'm la gràcia de reconèixer tants beneficis rebuts en aquesta tasca i missió educadora. Fes que percebi com Tu estàs sempre present amb la teua Providència en cada moment de la

meva vida. Dona'm la gràcia de valorar tot el que fas per mi i agrair-t'ho de cor.

- Memòria agraïda: Repasso amb la memòria els moments de cada dia en què visc la missió. Puc recordar temps, temes, persones, converses, el que vaig fer, les persones amb qui em vaig trobar i vaig compartir els moments més importants... tot això relacionat amb els alumnes, amb els companys o amb les famílies.
- Lectura amb sentit: Busco interpretar amb profunditat el sentit de les experiències... percebre les consolacions i desolacions de la perspectiva de la missió que visc o que se'm presenta.
- Demanar perdó: Veure en el meu interior en què he fallat, en què no he correspost a l'amor de Déu, demanar perdó humilment i proposar-me millorar.
- Abandonament: posar tot en mans de Déu i de la Mare de Déu, oferint la meva vida i la meva persona.
- Parenostre final.

Examen de recapitulació

- Repassant el que he après. Puc repassar el document, destacar el que més m'ha ressonat. Què he après? Què m'ha confirmat? Què m'ha aportat? Puc relacionar-ho amb la meva pràctica docent?
- Sentint i gustant les experiències de la meva tasca docent. On vaig sentir més gust? Puc descobrir per què? Què em va costar més? Puc descobrir per què?
- Reflexionant per aplicar a la vida. A què em mou allò exposat en el document sobre els Exercicis?

Com afecta els pobres, els meus alumnes, els meus companys, les famílies... això a què estic mogut, inspirat, etc.?

- Recapitulant per l'acció. En acabar, prenc consciència de la meva missió i poso en mans de Déu les emocions més fortes demanant ajuda per portar-les endavant, per sostenir-les.

Examen del docent amb l'alumnat

Proposem aquí dur a terme amb l'alumnat l'Examen en acabar l'hora, el dia o la setmana. La finalitat és buscar i trobar Déu en totes les coses i reconèixer la presència de Déu en la meva vida i al meu voltant. És una manera de veure, comprendre, pensar, estimar i actuar. L'examen pretén ser una ajuda per créixer en presa de consciència del fet que Déu ha estat i està acompanyant-me en cada moment. És descobrir la seva presència, la seva benedició en cada cosa que em passa. Intento descobrir també allò en què jo vaig col·laborar amb la Gràcia i allò en què em va faltar.

- Agrair:
 - Tranquil·litzar-se i posar-se en presència de Déu.
 - Reviure el dia, la setmana... sense emetre judicis: amb qui vaig estar, què vaig fer, què vaig dir, què em van dir.
 - Fer-me conscient dels meus sentiments: Què em va molestar, què em va produir goig, etc.
 - Donar gràcies per tot.
- Demanar perdó i perdonar
 - Demanar perdó per les meves inconsistències davant de Déu.

Examen de la classe

- Clima de la classe: Quins sentiments he experimentat? Quines emocions?
- Paraula de Déu: Amb quins versicles de l'Esclatúra em sento identificat/da en relació al que he experimentat durant aquest curs?
- Revisió: Quin procés puc entreveure en els meus alumnes? Quina evolució hi ha hagut, segons el que em vaig plantejar en un origen? Què no ha funcionat? Quins van ser els obstacles? Què vaig fer per superar-los?
- Acció de gràcies per tot allò viscut.

Annex 2: Guia d'autoreflexió del docent per a l'aplicació ignasiana en l'aula¹³

El document que segueix és un instrument d'autoreflexió per als educadors i les educadores, amb preguntes orientadores que poden adaptar-se a la realitat de cada persona i centre.

Presade contacte

- Saludo els alumnes propiciant un moment inicial de trobada i de respecte?
- Destino un temps breu a l'inici de la classe per realitzar alguna breu reflexió que motivi a començar la jornada amb ànim, apuntant sempre al *magis* ignasià?

Pre-elecció

- Presento a l'inici de cada classe el tema a desenvolupar?

Context

- Tinc en compte les dades en relació al context familiar, educatiu, sociocultural de cadascun dels alumnes i del grup, les seves necessitats i expectatives?
- Detecto l'estil d'aprenentatge de cada alumne?
- Verifico el punt de partida dels alumnes (què saben) sobre el tema o matèria que em dispo a explicar?

Experiència

- Organitzo l'aula preveient espais adequats per la pre-elecció, motivació, informació, diàleg amb els alumnes, treball actiu o cooperatiu, resum, avaluació, etc.?
- Preparo la manera de començar les classes establint un clima positiu d'aprenentatge?
- Preparo motivacions atractives relacionades amb els objectius d'aprenentatge de cada tema?
- Comunico als alumnes amb claredat i, si és possible, per escrit, els objectius d'aprenentatge i les capacitats que requereixen cadascun d'ells?
- Comunico als alumnes la metodologia que s'utilitzarà?
- Motivó els alumnes i els facilito la comprensió dels nous continguts?
- Organitzo les classes tenint en compte els alumnes amb dificultats especials?
- Preparo actuacions concretes d'atenció personalitzada a la classe?
- Disseno les classes tenint en compte els diversos estils d'aprenentatge dels alumnes?

- Em dirigeixo flexiblement als alumnes amb preguntes obertes per possibilitar el desenvolupament del pensament de cadascun d'ells?
- Afavoreixo la participació de tothom i accentuo la dimensió social de l'aprenentatge?
- Implico els alumnes en investigacions, treballs escrits, treballs d'ampliació?
- Promoc en els alumnes la reflexió sobre el propi procés d'aprenentatge per ajudar-los a regular-lo i per ser protagonistes dels seus propis processos de reflexió i maduració?
- Facilito temps per una comunicació personal de l'experiència, i moments de silenci?
- Desenvolupo estratègies d'aprenentatge en parelles?
- Afavoreixo espais de llibertat proposant alternatives i facilitant decisions autònomes i desenvolupant el pensament crític?
- Utilitzo oportunament les tecnologies de comunicació i informació (TIC) per facilitar el procés d'aprenentatge?
- Utilitzo amb flexibilitat el grup global de la classe i els grups reduïts permetent als alumnes interaccionar entre ells?
- Convido els alumnes a reexaminar el tema (repetició ignasiana) de manera que qüestionin els conceptes i les dificultats que han trobat, el considerin des d'un altre angle, etc.?
- Amb freqüència valoro més una bona pregunta que una bona resposta? I en les seves preguntes, poso en qüestió allò que es creu inqüestionable?
- Preparo cadascuna de les classes?

Reflexió

- Torno sobre l'experiència viscuda en l'aprenentatge d'un tema o bloc de temes, i faig una «repetició» o revisió per ajudar l'alumne a captar nous significats en relació amb valors?
- A les classes i a les tasques per casa, formulo preguntes i plantejo qüestions que amplien la sensibilitat de l'alumne i li fan considerar el punt de vista dels altres (àmbit cognitiu) incrementant la seva sensibilitat respecte a les repercussions humanes del que estudien (àmbit afectiu)?
- Oriento els alumnes cap a la comparació, el contrast i la valoració, i promoc oportunament actituds crítiques?
- Utilitzo exercicis de tipus contemplatiu com a part de l'aprenentatge?
- Ajudo els alumnes a fer-se conscients i avançar en la comprensió de si mateixos (a l'estil de l'examen de consciència ignasià)?
- Ajudo els alumnes, a propòsit dels temes de classe, a prendre consciència de les injustícies socials, les situacions de pobresa i d'exclusió, de la situació ambiental?
- Utilitzo recursos i metodologies dissenyats per fer pensar els alumnes en la dimensió de sentit, en la línia d'algunes metodologies de la pedagogia actual?
- Cuido l'obertura a allò transcendent en l'enfocament i el desenvolupament dels temes científics i culturals?
- Utilitzo treballs personals i en grup fomentant l'actitud cooperativa?
- Dono oportunitats als alumnes per

exposar als altres, per mitjà de presentacions, els treballs en què apareixen opcions per valors i compromisos?

- Implico els alumnes en investigacions, treballs escrits, treballs d'ampliació i reflexions més profundes, relacionades amb valors?
- Busco o aprofito oportunitats per crear actituds positives (acció interna) sobre temes relacionats amb la justícia social, el medi ambient i altres aspectes ètics o valors cristians rellevants?

Avaluació

- Dono oportunitats a les classes de manera que els alumnes s'impliquin en la seva pròpia avaluació, animant-los a preguntar-se «què he après» al final de cada tema o grup de temes?
- Selecciono instruments d'avaluació i autoavaluació de l'alumne, d'acord a les estratègies didàctiques desenvolupades a classe i a les tasques escolars sol·licitades?

Annex 3: Materials per a la lectura reflexiva en una comunitat educativa d'elements significatius dels Exercicis Espirituals

A la *Carta sobre el discerniment espiritual comunitari* del 25 desembre del 1971, el pare Pedro Arrupe deia que un dels efectes pràctics de la cerca en comú és: «Afavorir la formació de comunitats que ajudin a precisar millor les metes apostòliques i que, al mateix temps, serveixin de sosteniment i ins-

piració als seus propis membres, encara que aquests, per força de la seva vocació, hagin de repartir-se per diferents llocs i hagin de treballar, especialment avui, en tota classe d'ambients».¹⁴

Aquest desig i objectiu del pare Arrupe, expressat fa més de cinquanta anys, segueix sent actual i en concret a l'Escola cristiana, que és la que estem analitzant en aquesta reflexió. Cal afavorir la formació de comunitats dins de les escoles cristianes que visquin i actualitzin el carisma rebut a l'església i de les diferents institucions eclesials. És necessari que les comunitats educatives de l'escola cristiana precisin i revisin el seu objectiu apostòlic, tal com el pare Arrupe ens diu en aquest text. Fer-ho suposaria una revisió actualitzada del seu sentit, la seva missió i la seva forma. I per últim, és necessari també que aquestes comunitats cristianes serveixin de sosteniment i d'inspiració als seus propis membres.

Amb aquest marc de la revisió compartida del carisma, de la missió i dels seus agents d'evangelització fem una proposta per a la lectura i el treball comunitari.

- Quin lloc i quina funció té una comunitat apostòlica dins de la comunitat educativa d'una escola cristiana?
- Què s'hauria de potenciar a la nostra escola per tal que pogués existir una comunitat apostòlica dins del centre? I en el cas que ja existeixi, què es podria fer per afavorir-ne la revitalització?
- Quines resistències o dificultats existeixen? Quines fortaleses es troben?
- Quines converses individuals i comunitàries veiem necessàries?
- Elabora una proposta pràctica per

dur a terme un discerniment comunitari sobre la vida i la missió de l'escola.

Annex 4: Missatge del papa Francesc a tots els educadors i educadores

Volem acabar el present treball de reflexió amb el missatge d'ànim i esperança del papa Francesc a tots els educadors, amb el desig que impulsí la nostra tasca i la nostra missió de cada dia.

El sol no s'apaga a les nits, se'ns amaga un temps, però el retrobem «a l'altre costat», i segueix donant llum i escalfor. El docent és com el sol. Molts no veuen el seu treball constant, perquè miren cap a un altre costat, però no deixa d'irradiar llum i calor als educands, encara que únicament sabran apreciar-ho aquells que es dignen a «girar-se» cap al seu influx.

Jo els convido a vostès, professores, a no perdre l'ànim davant les dificultats i contrariatats, davant la incomprensió,

l'oposició, la desconsideració, la indiferència o el rebuig dels seus educands, de les seves famílies i fins i tot de les mateixes autoritats encarregades de l'administració educativa. L'educació és el millor servei que es pot prestar a la societat, és la base de tota transformació de progrés humà tant personal com comunitari. Aquest servei sacrificat passa desapercebut per a molts. Probablement, vostès no podran veure el fruit de la seva tasca quan es faci visible, però estic convençut que gran part dels seus alumnes valoraran i agrairan algun dia el que ara s'ha sembrat. No confonguin mai l'èxit amb l'eficàcia. En la vida no sempre el que és eficaç té èxit, i a la inversa. Tinguin paciència, millor, esperança. No oblidin que la clau de tota bona obra rau en la perseverança i a ser conscients del valor de la feina ben feta, independentment dels seus resultats immediats. Siguin fortes i valentes, tinguin fe en vostès i en el que fan.

Que Déu les beneeixi i beneeixi la seva abnegada tasca diària, la majoria de les vegades oculta, silenciosa i inapreciada. Però sempre eficaç i valuosa.

NOTES

1. RAMBLA, Josep M. (2011), *Els Exercicis Espirituals de Sant Ignasi: una relectura del text II*, Barcelona: Cristianisme i Justícia, Quadern EIDES, n.º 63, p. 29.
2. Cfr. MELLONI, Javier (2001), *La mistagogia de los Ejercicios*, Bilbao-Santander: Mensajero-Sal Terrae, pp. 132-134
3. Cfr. MELLONI (2001), *Op. cit.*, p. 132.
4. Cfr. MELLONI (2001), *Op. cit.*, p. 133.
5. Cfr. MELLONI (2001), *Op. cit.*, p. 134.
6. SANT TOMÀS D'AQUINO, *Summa Teològica* (II-II 35) en versió web: <https://www.religionenlibertad.com/blog/37024/la-acedia-espiritual.html> (23/04/2022).
7. SANT TOMÀS, II-II, *Op. cit.*, 31,1 ad 4.
8. SANT TOMÀS, II-II, *Op. cit.*, 35,1 ad 4.
9. MELLONI (2001), *Op. cit.*, p. 141.
10. ESTRADA (2019), *Juan Antonio, Los Ejercicios de Ignacio de Loyola: vigencia y límites de su espiritualidad*, Bilbao: Desclé de Brower.
11. *Idem*.
12. ESTRADA, *Op. cit.*, p. 338.
13. Autoavaluació basada en la pedagogia ignasiana. Document privat del Col·legi Salvador de la Companyia de Jesús a Argentina, 2019. Consultat a: <https://pedagogiaignaciana.com/biblioteca-digital/biblioteca-en-espanol>, (24/04/2022).
14. Citat en RAMBLA, Josep M. i LOZANO, Josep M., (eds.) (2019), *Discerniment comunitari apostòlic: Textos fonamentals de la Companyia de Jesús*, Barcelona: Cristianisme i Justícia, Quadern EIDES, n. 89-90.

Cristianisme i Justícia (Fundació Lluís Espinal) és un centre d'estudis creat a Barcelona l'any 1981. Forma part de la xarxa de centres Fe-Cultura-Justícia d'Espanya i dels Centres Socials Europeus de la Companyia de Jesús. Una de les àrees de treball de centre és l'Escola Ignasiana d'Espiritualitat (EIDES). Fruit del treball d'aquesta àrea neix la col·lecció de quaderns EIDES dedicada específicament a donar a conèixer una reflexió actualitzada sobre l'espiritualitat ignasiana.

Quaderns EIDES

Darrers títols

- 96. *Cartes des de l'Altiplà*. J. M. Fernández de Henestrosa (PPH)
- 97. «Preparar i disposar l'ànima» [EE 1]. J. Casassas, A. Guidonet, D. Guindulain
- 98. *Aplicació de sentits*. R. Abós-Herrándiz
- 99. *De la ferida al cor del món*. L. Rius (coord.)
- 100. *Joves i espiritualitat*. G. Andrés (coord.)
- 101. *L'espiritualitat ignasiana, avui*. M. López, X. Melloni
- 102. *El do d'educar*. I. Giménez Beüt

La Fundació Lluís Espinal envia gratuïtament els quaderns EIDES. Si desitgeu rebre'ls, demaneu-los a:

Cristianisme i Justícia

Roger de Llúria, 13, 08010 Barcelona
93 317 23 38 • info@fespinal.com
www.cristianismeijusticia.net

També podeu descarregar-los a:
www.cristianismeijusticia.net/quaderns

Març del 2024 • Tiratge: 6.000 exemplars

